

Ministerstvo zahraničných vecí
a európskych záležitostí SR
PhDr. Milica Jančulová, PhD.
Hlboká cesta 2
833 36 Bratislava 37

Email: milica.janculova@mzv.sk

V Bratislave, 9. júla 2013

Vec: Pripomienky k Celoštátnej stratégii ochrany a podpory ľudských práv v SR

Vážená pani Jančulová,

v zmysle diskusií vo workshopoch k návrhu Celoštátnej stratégie ochrany a podpory ľudských práv v SR (ďalej aj „**Stratégia**“) si Vám v mene Inštitútu pre ľudské práva a rodinnú politiku, o.z. dovoľujem zaslať písomné pripomienky k Stratégií. Súčasne Vás prosíme o ich odovzdanie redakčnému tímu, ktorý pripravuje Stratégiu, na zapracovanie.

1. Stratégiu je nevyhnutné zbaviť ideologického zafarbenia

Stratégia je ideologicky zaťažená. Neprimerane a nekriticky propaguje určité ideologické požiadavky, a to aj za cenu odsúdenia iných ideových konceptov, ktoré majú v slovenskej spoločnosti značné zastúpenie. Najviac je tento problém vidieť v tých častiach, v ktorých Stratégia hovorí o LGBTI problematike. Príklady:

„Keďže aj v tomto prípade ide o dôstojnosť a prirodzené požiadavky jednej skupiny osôb a ich právo na osobné šťastie, na druhej o zafixované názory a kánony väčšiny spoločnosti, ukazuje sa za nevyhnutné, aby sa príslušné orgány tejto oblasti v najbližšom období naďalej programovo seriózne venovali, a po zhodnotení všetkých okolností sa pripravili aj príslušné legislatívne a administratívne riešenia.“¹

„Ani dodržiavanie princípu formálnej rovnosti vždy nezaručí naplnenie spravodlivosti a dôstojnosti v prípade osôb alebo skupín osôb, ktoré v dôsledku kumulácie určitých objektívnych znakov a okolností vstupujú do spoločenských a právnych vzťahov so

¹ Strana 17 Stratégie

znevýhodnením. Znevýhodnenie môže byť spôsobené dlhodobo pretrvávajúcimi historickými, politickými, sociálnymi príčinami, či tradíciami viažucimi sa na kultúrne, či náboženské kánony. Z týchto dôvodov v mnohých štátoch ani s nastolením demokratických poriadkov a formálneho ustanovenia inštitúcií právneho štátu automaticky nenastanú podmienky pre skutočnú, efektívnu, či materiálnu rovnosť, napríklad, osôb s odlišnou farbou pleti, žien, osôb so zdravotným znevýhodnením, osôb patriacich k jazykovým či náboženským menšinám, či LGBTI osôb. Uvedené konštatovanie platí aj pre Slovenskú republiku, ktorá – podobne ako ostatné „rodiace sa“ demokracie v strednej a východnej Európe – prešla obdobím totalitárnych režimov. Postoje jej obyvateľiek a obyvateľov sú aj preto často zaťažené predsudkami a stereotypmi a v spoločnosti pretrvávajú hodnotové konflikty, vyplývajúce zo zakotvenosti v rozličných kultúrnych a náboženských tradíciách.“²

„Niekedy však nie je identifikácia priamo alebo nepriamo diskriminačného konania jednoduchá a priamočiara. Závisí od spoločenských vzťahov, noriem a kánonov, ktoré sú považované za axiomatické, nespochybniteľné a sú premietnuté do zákonov a iných právnych predpisov. Ak napríklad, podľa zákona, „manželstvo je zväzkom muža a ženy“, aj interpretácia toho, čo možno považovať za nerovné zaobchádzanie voči LGBTI osobám, sa bude líšiť. Z pohľadu LGBTI osôb je neexistencia možnosti registrovaného partnerstva alebo manželstva medzi osobami rovnakého pohlavia jasnou diskrimináciou, z pohľadu väčšinovej populácie aj z pohľadu štátnych orgánov však nie. Štát tvrdí, že k diskriminácii LGBTI osôb nedochádza, pretože z titulu LGBTI identity ich predsa nikto nediskriminuje v škole, zamestnaní, prístupe k službám. Ani toto však nemusí byť pravda, kým je v spoločnosti silne prítomný (do práva síce netransponovaný, resp. z neho už vyňatý) kánon o „neprirodzenosti, nemorálnosti“ (správania) osôb s LGBTI orientáciou, ktorý často krát fakticky ovplyvňuje (negatívny) postoj iných osôb a inštitúcií voči LGBTI ľuďom.“³

Z uvedených citátov je zrejmé, že v spoločenskej diskusii na tému politických požiadaviek LGBTI osôb sa tvorcovia Stratégie jednoznačne prihlásili k jednému konkrétnemu názoru, ktorý presadzuje politické zmeny a nabádajú aj k zmene rodinnoprávnej legislatívy. Súčasne odsudzujú také názory, ktoré považujú súčasnú úpravu manželstva na Slovensku za vhodnú a odsudzujú tiež názory, či náboženské presvedčenia, ktoré považujú homosexuálne sexuálne správanie za nesprávne.

Takýto prístup zvolený v stratégii je neprípustný. Nerešpektuje programové vyhlásenie vlády, ktoré odmieta zmeny v inštitúte manželstva, ani väčšinový názor slovenskej spoločnosti. Odsudzuje aj učenie cirkví etablovaných na Slovensku a fakticky ich obviňuje z propagácie diskriminácie voči LGBTI osobám.

Ak má Stratégia získať širšiu podporu spoločnosti, nesmie nanucovať jeden kontroverzný politický názor a kritizovať ostatné názory a pohľady. Z tohto pohľadu je potrebné Stratégiu podstatne prepracovať.

² Strana 18 Prílohy

³ Strana 20-21 Prílohy

2. Je potrebné upraviť otvorené strategické otázky pre ďalšie obdobie

Stratégia obsahuje deväť, zväčša prierezových, otvorených strategických otázok pre ďalšie obdobie. Je zjavné, že cieľom autorov Stratégie bolo zamerať sa na prierezové problémy, avšak popri týchto sa Stratégia venuje aj dvom konkrétnym oblastiam, a to národnostnej politike a právam LGBTI ľudí.

Voči kapitole o právach LGBTI ľudí máme zásadné výhrady, a to kvôli ideologickému zaťaženiu celej tejto kapitoly a podsúvaniu dojmu, že LGBTI osoby sú na Slovensku diskriminované tým, že nemajú možnosť uzatvárať manželstvá alebo štátom registrované partnerstvá. **Vzhľadom na túto skutočnosť požadujeme vypustenie celej piatej otvorenej strategickkej otázky (Práva LGBTI ľudí?) zo Stratégie.**

Keďže Stratégia by mala obsahovať komplexnú úpravu problematiky, považujeme za vhodné aby sa pozornosť vo forme samostatnej kapitoly venovala aj ostatným dôležitým oblastiam ľudských práv. V prípade, že autori Stratégie ponechajú doterajší prístup, a síce osobitne sa venovať formou otvorených otázok len vybraných oblastiam ľudských práv, ktoré zatiaľ nie sú dostatočne podchytené v iných strategických dokumentoch, navrhujeme doplnenie nových kapitol. V takomto prípade je potrebné do Stratégie doplniť aj nasledovné štyri oblasti, ktoré zatiaľ nie sú upravené v žiadnom samostatnom dokumente, akčnom pláne, či stratégii:

- **Právo na život nenarodených detí**

V súčasnosti najviac diskriminovanou menšinou v Slovenskej republike sú práve nenarodené deti, ktoré sú zbavené efektívnej ochrany svojho práva na život. Diskriminácia nenarodených detí dosahuje rozmery, ktoré nevidíme pri žiadnej inej menšine či spoločenskej skupine. V tomto smere je potrebné začať serióznu diskusiu o odstránení diskriminácie nenarodených detí a hľadaní ciest pre postupné posilňovanie povedomia o potrebe ochrany práv všetkých ľudí bez rozdielu, vrátane nenarodených detí. Ak má byť Stratégia zmysluplná, nesmie sa vyhýbať oblasti, v ktorej diskriminácia dosahuje najväčšie rozmery. Stratégia nemusí hneď zavádzať úplnú rovnoprávnosť (aj keď táto by mala byť cieľom našich snažení), avšak mala by vytvoriť priestor pre hľadanie spoločensky prijateľných zlepšení súčasného stavu tak, aby sa nastolil trend postupného odstraňovania diskriminácie nenarodených detí.

- **Právo na výhradu svedomia**

Právo na výhradu svedomia je oblasťou, ktorá je na Slovensku síce známa, ale napriek tomu právo na výhradu svedomia nie je plne rešpektované. Neraz sú najmä pri prijímaní do zamestnania ľudia diskriminovaní kvôli uplatňovaniu si výhrady svedomia. Táto téma by si zaslúžila bližšiu analýzu, a to vrátane hľadania možností predchádzania diskriminácii osôb uplatňujúcich si výhradu svedomia.

Slovenská republika má tiež medzinárodnoprávny záväzok prijať samostatnú zmluvu o výhrade svedomia so Svätou stolicou, a následne aj s ostatnými registrovanými

cirkvami. Napriek skutočnosti, že sa jedná o záväzok SR ľudskoprávneho charakteru, Stratégia neobsahuje žiadnu zmienku o potrebe naplnenia tohto dôležitého medzinárodného záväzku. Stratégia by teda v osobitnej kapitole venovanej právu na výhradu svedomia mala vytvoriť priestor pre prípravu a prijatie osobitných zmlúv o výhrade svedomia.

- **Rodičovské práva**

Ďalšia dôležitá oblasť, ktorej sa nevenuje na Slovensku dostatočná pozornosť, je oblasť rodičovských práv. V zmysle čl. 41 ods. 4) Ústavy SR: „Starostlivosť o deti a ich výchova je právom rodičov; deti majú právo na rodičovskú výchovu a starostlivosť.“ Tieto práva sú ďalej bližšie upravené napríklad aj v § 31 ods. 1) Zákona o rodine: „Rozhodujúcu úlohu vo výchove dieťaťa majú rodičia. Rodičia majú právo vychovávať deti v zhode s vlastným náboženským a filozofickým presvedčením.“

Napriek dôležitosti tejto témy sa právu rodičov na výchovu svojich detí nevenuje dostatočná pozornosť. Nie je zriedkavé, že sa deťom na škole či inde podsúva ideologické videnie sveta, či vybraných oblastí života, v rozpore s presvedčením a vôľou rodičov. Nie sú vytvorené dostatočné mechanizmy rodičovskej kontroly nad obsahom školskej výchovy, a takmer úplne absentuje možnosť rodičov na domáce vzdelávanie svojich detí. Toto sú oblasti, ktorým sa zatiaľ nevenovala dostatočná pozornosť a Stratégia by ich preto mala bližšie pomenovať.

- **Náboženská sloboda a sloboda slova**

V oblasti náboženskej slobody a slobody slova dochádza k podstatným negatívnym posunom, a to aj na Slovensku. Náboženská sloboda a sloboda slova boli výrazne potláčané v čase socializmu, avšak dnes sa opäť rozširujú snahy o prenasledovanie veriacich (v slovenských pomeroch najmä kresťanov) a obmedzovanie ich slobody prejavu.

Ako príklad uveďme, že cirkev od nepamäti hlásala určité etické štandardy v oblasti sexuálneho správania, odsudzovala predmanželský a mimomanželský sexuálny život, ako aj homosexuálne správanie a podobne. Takéto etické štandardy nemusia vyznávať všetci ľudia, a môže sa o nich viesť spoločenská diskusia. Nesprávne však je, ak sa takéto filozofické názory, či náboženské učenie označí za zdroj diskriminácie (napríklad voči homosexuálom, ako to navodzuje aj samotná Stratégia.) Pri diskusiách o týchto dôležitých spoločenských témach štát nesmie prenasledovať (ani umožniť prenasledovanie) ľudí len preto, že podľa nich je (napríklad) homosexuálne správanie nemorálne.

Zo západnej Európy je známych viacero príkladov prenasledovania kresťanov pre ich názory, časť z nich je zmapovaná napríklad na stránke Observatory on Intolerance and Discrimination against Christians (<http://www.intoleranceagainstchristians.eu>). Aj na Slovensku sú známe prípady diskriminácie z dôvodu názoru a presvedčenia, napríklad nedávne odmietnutie poskytnúť služby dopravného prepravcu z dôvodu, že sa spoločnosť Wagon Service nestotožňuje s názorom na ochranu života: <http://www.hlavnespravy.sk/vlaky-pre-ludi-nie-su-pre-vsetkych-ludi/113461/>. Téma

HUMAN RIGHTS AND FAMILY POLICY INSTITUTE INŠTITÚT PRE ĽUDSKÉ PRÁVA A RODINNÚ POLITIKU

prenasledovania pre náboženské a iné presvedčenie sa stáva veľmi aktuálnou témou a je potrebné aby sa jej Stratégia systematicky venovala vo forma samostatnej strategickej otázky.

Všetky štyri vyššie uvedené oblasti ľudských práv si zaslúžia osobitnú pozornosť, ktorá im doposiaľ nebola zo strany Slovenskej republiky dostatočne venovaná, a preto navrhujeme, aby boli do Stratégie zapracované vo forme samostatných strategických otázok.

S pozdravom,

Patrik Daniška

Inštitút pre ľudské práva a rodinnú politiku, o.z.